

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЭКОЛОГИЯ, ГЕОЛОГИЯ ЖӘНЕ ТАБИҒИ РЕСУРСТАР
МИНИСТРЛІГІ**

«Қазгидромет» РМК

**Тау өзендері бойынша гидрометеорологиялық ақпараттар №52
(Жаңбыр генезисті сел қауіптілігінің күнделікті бюллетені)**

«19» шілдеге 2022 ж.

(бюллетеннің әрекет ету аралығы «18» шілде күні 21 сағаттан «19» шілде күні 21 сағ. дейін 2022 ж.)

құрастырылған уақыты: 18.07.2022 ж.

Мекен жайы : Нұр-Сұлтан қ., Мәңгілік ел, 11/1
Алматы қ., Абай көшесі, 32

Кезекші синоптик:	Сайлыбаева Л.	тел.: 8(7172) 79-83-75	e-mail: ukpp@meteo.kz
Кезекші инженер-гидролог:	Кизатова Д.	тел.: 8(7172) 79-83-94	e-mail: moldagalieva_a@meteo.kz
СҮЗСББ басшысы:	Яфязова Р.	тел.: 8(727) 267-64-87	e-mail: seli@meteo.kz

**2022 жылғы «19» шілдеге
ҚР таулы аудандары бойынша ауа-райы болжамы**

Іле Алатау	Күндіз өткінші жаңбыр (1-8 мм), найзағай. Солтүстік-шығыс желі, найзағай кезінде екпіні 15-20 м/с. 2000 м: Ауа температурасы түнде 8-13, күндіз 19-24 градус жылы. 3000 м: Ауа температурасы түнде 5-10, күндіз 10-15 градус жылы.
Күнгеі Алатау	Күндіз өткінші жаңбыр (1-8 мм), найзағай. Солтүстік-шығыс желі, найзағай кезінде екпіні 17-22 м/с. Ауа температурасы түнде 10-15, күндіз 21-26 градус жылы.
Теріскей Алатау	Күндіз өткінші жаңбыр (1-8 мм), найзағай. Солтүстік-шығыс желі, найзағай кезінде екпіні 17-22 м/с. Ауа температурасы түнде 9-14, күндіз 21-26 градус жылы.
Жетісу Алатау	Күндіз кей жерлерде аздаған өткенші жаңбыр (0-0,9 мм), найзағай. Солтүстік-шығыстан жел соғады, күші 9-14, күндіз найзағай кезінде екпіні 15-20 м/с. 2000 м: Ауа температурасы түнде 5-10, күндіз 10-15 градус жылы. 3000 м: Ауа температурасы түнде 3-8, күндіз 8-13 градус жылы.
Қырғыз Алатау	Жауын-шашынсыз. Солтүстік-шығыстан жел соғады, күші 9-14, кей жерлерде 15-20, күндіз екпіні 23 м/с күтіледі. Ауа температурасы түнде 12-17, күндіз 28-33 градус жылы болады.
Талас Алатау (Жамбыл облысы)	Жауын-шашынсыз. Солтүстік-шығыстан жел соғады, күші 9-14, кей жерлерде 15-20, күндіз екпіні 23 м/с күтіледі. Ауа температурасы түнде 12-17, күндіз 28-33 градус жылы болады.
Талас Алатау (Түркістан облысы)	Жауын-шашынсыз. Солтүстік-шығыстан жел соғады, күші 8-13 м/с. Ауа температурасы түнде 11-16, күндіз 23-28 градус жылы.
Өгем жотасы	Жауын-шашынсыз. Солтүстік-шығыстан жел соғады, күші 8-13 м/с. Ауа температурасы түнде 17-22, күндіз 28-33 градус жылы.
Маңғыстау таулары	Жауын-шашынсыз. Кей жерлерде шаңды дауыл. Жел солтүстіктен, күші 9-14, кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 25-30, күндіз 40-45 жылы.
Сауыр	Жауын-шашынсыз. Жел солтүстік-батыстан 9-14 м/с. Ауа температурасы түнде 10-15, кей жерлерде 5, күндіз 25-30, кей жерлерде 15-20 жылы.
Тарбағатай	Жауын-шашынсыз. Жел солтүстік-батыстан 9-14, кей жерлерде 15 м/с. Ауа температурасы түнде 10-15, кей жерлерде 18, күндіз 25-30 жылы.
Қазақстандық Алтай	Түнде кей жерлерде жаңбыр (1-7 мм), найзағай. Жел солтүстік-батыстан 9-14, кей жерлерде 15 м/с. Ауа температурасы түнде 10-15, кей жерлерде 5, күндіз 23-28 жылы.

2022 жылғы 18 шілдедегі жағдай бойынша Іле Алатауының таулы өзендеріне шолу

Өткен үш тәулікте Іле Алатауының таулы өзендерінде су деңгейінің шамалы ауытқуы байқалды. Бір тәулік ішінде кейбір өзендерде су деңгейінің көтерілуі байқалды: Кіші Алматы өзені – Мыңжылқы ГБ-ті және Медеу ГБ-ті, Құмбел өзені – Устье ГБ-тері 1 см-ге; Үлкен Алматы өзені – көлден 1,1 км жоғарыдағы ГБ-ті 2 см-ге; Түрген өзені – Таутүрген ГБ-ті 4 см-ге. Үлкен Алматы көлі – Көлдің солтүстік жағалауындағы ГБ-інде су деңгейі 13 см-ге көтерілді. Таулардағы температуралық фон 8°C-дан 21°C-ға дейінгі жылу диапазонында сақталады. Нөлдік изотерма теңіз деңгейінен 4309 м биіктікте орналасқан.

Білімқұмарлар үшін селдер туралы мәліметтер

Тарихи анықтама

Шілде - жаңбыр генезисті және гляциалдық генезисті селдердің де қалыптасуының ең белсенді кезеңі. 2013 жылдың 21 шілдесінде Шымбұлақ өзенінің алабында – Сарысай өзенінің сол саласы (Кіші Алматы өзенінің оң саласы) антропогендік құрамдас жаңбыр селі қалыптасты. "Шымбұлақ" метеостанциясында жауын-шашынның максималды мөлшері – 52 мм тіркелді.

Сел қалыптасқан Шымбұлақ өзенінің алабында Верный (Алматы) қаласына үлкен зиян келтірген сел соңғы 100 жылға жуық уақыт қалыптаспаған. Егер 1921 ж. сел Шымбұлақ тауының шұңқырлары мен ойыстарында пайда болса, 2013 ж. сел тау шаңғысы трассасында пайда болды, онда шөптесін өсімдіктер қалың өскен топырақтың беткі қабаты бұзылды. Селмен Алматы-Шымбұлақ автомобиль жолына болмашы зиян келтірілді.

Қарағайлы өзен алабындағы 2015 жылғы селдің іздері

2015 жылы 23 шілдеде Қарағайлы өзені алабында мореналық көлдің ақтарылуы нәтижесінде селден қорғау бөгетінің болуына қарамастан, Алматы қаласына үлкен залал келтірген сел қалыптасты. Тастар мен үйінділер бөгеттің су өткізгіш терезелерін жаппады (Медеуде сел қоймасы толған кездегідей) және 10 м³/с-тан астам шығыны бар сел массасы бөгеттің төменгі бьефіне түсті, бұл селдің сипаттамаларының артуына алып келді.

Қарағайлы өзенінің алабында жаңбыр генезисті селі де қалыптасады. Соңғы жаңбыр селі 1969 жылы қалыптасты және Каменка ауылынан жоғары бөлігінде тоқтады.

**Іле Алатауының таулы өзендерінің режимі туралы мәліметтер
2022 ж. "18" шілдеге**

№	Өзен	Пункт	Биіктік, м	Ауа температурасы, °С			Жауын-шашын, мм		Су деңгейі, см		Су өтімі, м ³ /с			Тәуліктегі су деңгейінің өзгерісі (8 сағ.), см	Лайлылық
				Макс. 17.07	Мин. 18.07	08 сағ. 18.07	Күн. 17.07	Түн. 18.07	Орт. 17.07	08 сағ. 18.07	Орт. 17.07	Макс. 17.07	08 сағ. 18.07		
1	К. Алматы	Мыңжылқы М	3017	15.7	8.4									*	*
2	К. Алматы	Мыңжылқы ГБ	3017			10.0			272	271				+1	*
3	К. Алматы	Тұйықсу а. ГБ	2466			12.0			623	622	3.30	3.44	3.17	-1	*
4	К. Алматы	Шымбұлақ М	2200	23.3	14.0									*	*
5	К. Алматы	Сарысай ГБ	1928			18.0			276	275	3.01	3.15	2.86	0	0
6	К. Алматы	Медеу ГБ	1700			15.0			113	111				+1	0
7	Батарейка	Просвещенец ГБ	1569			17.0			49	49				0	0
8	К. Алматы	Алматы қ. ГБ	1179			16.0			191	190	1.87	2.00	1.75	0	0
9	Бұтақ	Бұтақ ГБ	1475			19.0			247	247				0	0
10	Ү. Алматы	көл. 1.1 км жоғарыдағы ГБ	2654			12.0			324	321	5.05	6.10	4.00	0	*
11	Ү. Алматы	Проходной ө. 2 км жоғарыдағы ГБ	1471			19.0			278	279				+2	*
12	Кұмбел	Устье ГБ	2150			15.0			71	71				+1	*
13	Проходная	Устье ГБ	1422			17.0			287	285	2.47	2.65	2.28	0	*
14	Терісбұтақ	Устье ГБ	1362			16.0			216	215	0.89	0.92	0.87	0	*
15	Қаскелең	Қаскелең ГБ	1133			21.0			291	290	6.63	6.73	6.53	0	*
16	Түрген	Таутүрген ГБ	1054			19.0			113	115	0.88	1.02	1.02	+4	*
17	Есік	Есік қ. ГБ	1279			20.0			222	221				-2	*
18	Талғар	Талғар ГБ	1199			16.0			330	326				0	2
19	Үлкен Алматы көлі	Көлдін солтүстік жағалауында ГБ	2500	20.4	10.8				286	295				+13	*

Ескертпе:

* - деректер жоқ

Қазақстан аумағы бойынша жаңбыр генезисті сел қауіптілігі туралы Кеңес беру
«19» шілдеге 2022 ж.

Облыстар	Сел қауіпті аудандар	Гидрометеорологиялық жағдай
Алматы	Іле Алатауы	Маусымдық қар сызығы климаттық қар сызығына жақын. Мұздықтарда қар жамылғысының еруі жалғасуда. Орта және биік таулы аймақтарындада топырақтың ылғалдануы азаюда. Күндіз кей жерлерде өткінші жаңбыр (1-8 мм), найзағай күтіледі. Мұндай жауын-шашынның түсуі жаңбыр генезисті селін қалыптастыруға алып келмейді.
	Күнгеі Алатауы	
	Теріскей Алатау	
Жетісу	Жетісу Алатауы	Мұздықтарда қар жамылғысының еруі жалғасуда. Күндіз кей жерлерде өткінші жаңбыр (0-0,9 мм), найзағай күтіледі. Мұндай жауын-шашынның түсуі жаңбыр генезисті селін қалыптастыруға алып келмейді.
Жамбыл	Қырғыз Алатауы	Мұздықтарда қар жамылғысының еруі жалғасуда. Жауын-шашын күтілмейді. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
	Талас Алатауы	
Түркістан	Талас Алатауы	Жауын-шашын күтілмейді. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
	Өгем жотасы	
Маңғыстау	Маңғыстау таулары	Жауын-шашын күтілмейді. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
Абай	Тарбағатай	Жауын-шашын күтілмейді. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
Шығыс Қазақстан	Сауыр	Мұздықтарда қар жамылғысының еруі жалғасуда. Жауын-шашын күтілмейді. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
	Қазақстандық Алтай	Мұздықтарда қар жамылғысының еруі жалғасуда. Түнде кей жерлерде жаңбыр (1-7 мм), найзағай. Мұндай жауын-шашынның түсуі жаңбыр генезисті селін қалыптастыруға алып келмейді.